

واکاوی روابط عربستان و ترکیه؛ منافع بهم گره خورده در منطقه

سیر تحولات کنونی در منطقه به ویژه تحولات سوریه موجب شده است تا عربستان و ترکیه بیش از پیش برای تحقق اهداف خاص خود به همگرایی با یکدیگر نیازمند باشند.

به گزارش آران نیوز، رجب طیب اردوغان رئیس‌جمهور ترکیه در حاشیه یازدهمین نشست سران گروه ۲۰ در شهر «هانگژو» مرکز ایالت «ژجیانگ» چین با «محمد بن سلمان» جانشین ولیعهد و وزیر دفاع عربستان سعودی دیدار و گفتگو کرد. این دیدار پشت درهای بسته و بدون حضور خبرنگاران انجام شد و به مدت یک ساعت و ۴۵ دقیقه به طول انجامید.

دیدار رئیس‌جمهوری ترکیه با جانشین ولیعهد عربستان در شرایط کنونی و با توجه به سیر تحولات منطقه به ویژه تحولات سوریه و همچنین برخی مواضع اخیر دولت آنکارا، می‌تواند از اهمیت بسیار زیادی برخوردار باشد. به نظر می‌رسد که در جریان این دیدار که در پشت درهای بسته و بدون حضور خبرنگاران برگزار شد، دو طرف دغدغه‌های خود نسبت به نوع و ماهیت همکاری‌های منطقه‌ای دوجانبه در آینده را مطرح کرده باشند.

پس از وقوع کودتای نظامی در ترکیه و شکست آن، مقامات دولت آنکارا مواضع متفاوتی را در قبال بحران سوریه اتخاذ کردند. «بنعلی ایلدریم» نخست‌وزیر ترکیه پس از کودتای نظامی در این کشور، بارها تأکید کرد که این کشور قصد دارد روابط خود با سوریه و مصر را نیز ترمیم کند. از سوی دیگر، «مولود چاوش اغلو» وزیر خارجه ترکیه نیز چندین بار از همکاری‌های کشورهای روسیه به منظور حل بحران سوریه خبر داد. این در حالی است که رایزنی‌های گسترده وزیر خارجه ترکیه با همتای ایرانی خود در خصوص بحران سوریه در همین چهارچوب قلمداد می‌شود.

پرواضح است که عربستان سعودی به عنوان یکی از حامیان سرسخت تروریست‌های تکفیری در سوریه که سال‌ها بر سر مسأله به زیر کشیدن بشار اسد از قدرت قمار کرده است، پس از مشاهده نوعی تغییر در مواضع دولت آنکارا در قبالدولت دمشق پس از کودتای نظامی، بسیار نگران شده است. سعودیها بیم آن را دارند که ترکیه از همکاری‌های خود باریاض و واشنگتن بالاخص در بحران سوریه دست کشیده و به محور ایران، حزب الله و روسیه نزدیک شود.

در واقع، عربستان سعودی به خوبی می‌داند که ترکیه یکی از بازیگران اصلی در طولانی‌تر شدن بحران سوریه و ادامه جنگ خونریزی در این کشور بوده و کم‌رنگ شدن حضور این کشور در سوریه می‌تواند به تضعیف جبهه مخالف دولت بشار اسد منجر شود. از همین روی، بعید به نظر نمی‌رسد که «محمد بن سلمان» جانشین ولیعهد سعودی در جریان دیدار باردوغان ضمن ابراز نگرانی نسبت به مواضع سیاسی اخیر ترکیه - موضعی که هرچند ظاهری به نظر می‌رسد - خواستار ارائه تضمین‌هایی از سوی آنکارا برای باقی ماندن در محور ضد سوری شده باشد.

از سوی دیگر، عربستان سعودی به دلیل دشمنی دیرینه با جمهوری اسلامی ایران که طی سالهای اخیر و به دنبال بروز بحران سوریه تشدید شده است، همواره تمام تلاش خود را به کار بسته و می‌بندد تا در چهارچوب پروژه «ایران هراسی» مانع از نزدیکی دیگر کشورها به ویژه کشورهای مهم و تأثیرگذار به جمهوری اسلامی ایران شود. بر همین اساس، نزدیکی بیش از پیش ترکیه به ایران می‌تواند سرمنشأ بسیاری از نگرانی‌ها برای مسئولان باریاض باشد؛ نگرانی‌هایی که به احتمال فراوان در دیدار «محمد بن سلمان» با «اردوغان» مطرح شده‌اند.

علاوه بر این، حدود یک ماه و نیم پیش «أنور عشقی» ژنرال بازنشسته سعودی و رئیس مرکز تحقیقات استراتژیک این کشور ضمن سفر به تل‌آویو با تنی چند از مسئولان رژیم صهیونیستی دیدار و گفتگو کرد. سفر این مقام سعودی به سرزمین‌های اشغالی و دیدار وی با مسئولان صهیونیست و گرفتن عکس یادگاری با آنها حاکی از آن است که سعودیها به دنبال علنی کردن روابط پنهان و پشت پرده خود با رژیم اسرائیل هستند.

این در حالی است که روابط میان ترکیه و رژیم صهیونیستی که به دنبال یورش نیروهای صهیونیست به کشتی «مرمره» در سال ۲۰۱۰ تیره و تار شده بود، در حال حاضر بهبود یافته است. بر همین اساس، می‌توان اینگونه نتیجه‌گیری کرد که عربستان سعودی به دنبال ایجاد یک ائتلاف جدید در منطقه است؛ ائتلافی متشکل از مثلث باریاض، آنکارا و تل‌آویو. به احتمال فراوان، تشکیل این ائتلاف و یا مسأله‌ای شبیه به آن یکی از محورهای دیدار محمد بن سلمان با رئیس‌جمهوری ترکیه بوده است.

عربستان سعودی برای پیشبرد اهداف خود در منطقه به ویژه در یمن، عراق و سوریه به شدت نیازمند تشکیل یک ائتلاف قدرتمند است؛ ائتلافی که بتواند آن را از باتلاق یمن خارج کرده و در سوریه و عراق نیز به اهداف باریاض جامه عمل ببوشاند. درست به همین دلیل است که می‌توان اینگونه استنباط کرد که عربستان سعودی در حال حاضر به دنبال بهره‌برداری مناسب از بهبود روابط آنکارا - تل‌آویو است.

از سوی دیگر، نیروهای نظامی ترکیه همچنان در موصل عراق حضور دارند. نظامیان ترکیه‌ای با وجود هشدارهای بسیاری دولت مرکزی بغداد و همچنین تهدیدات نیروهای حشد الشعبی همچنان از خاک عراق عقب‌نشینی نکرده‌اند. این در حالی است که پس از کودتای نظامی در ترکیه زمزمه‌هایی مبنی بر عقب‌نشینی این نیروها از خاک عراق به گوش می‌رسید. بدون شک عربستان سعودی از حضور نظامیان ترکیه‌ای در خاک عراق منتفع می‌شود، چراکه ادامه این حضور نظامی خارجی از یک سو تمرکز دولت مرکزی بغداد را تا حدودی از نبرد با داعش منحرف می‌سازد و از سوی دیگر، به سعودیها در پیاده‌سازی پروژه ایجاد درگیری‌های فرقه‌ای در عراق کمک می‌کند.

از همین روی، کاملاً طبیعی است که عربستان سعودی در حال حاضر بر لزوم باقی ماندن نظامیان ترکیه‌ای در خاک عراق اصرار داشته و رایزنی‌های دیپلماتیک فشرده‌ای را در این خصوص با مقامات این کشور انجام دهد.

در طرف مقابل، علاوه بر دغدغه‌های رژیم سعودی درباره به خطر افتادن منافع خود در صورت تغییر ریشه‌ای در مواضع دولت ترکیه در قبال تحولات منطقه و به ویژه سوریه و عراق، دولت آنکارا نیز دغدغه‌هایی را نسبت به آینده روابط خود باریاض و همکاری‌های منطقه‌ای دوجانبه دارد که به نظر می‌رسد در دیدار دوجانبه اردوغان و محمد بن سلمان مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفته است.

درست است که ترکیه پس از کودتای نظامی در این کشور، همواره از لزوم اصلاح روابط خود با دولت دمشق سخن گفته است، اما تاکنون هیچ نشانه‌ای دال بر تصمیم قطعی آن برای دست کشیدن از حمایت تروریسم در سوریه مشاهده نشده است. به همین دلیل، همکاری‌های دوجانبه باریاض و آنکارا در مسأله سوریه و تلاش آنها برای به زیر کشیدن دولت قانونی این کشور همچنان مورد توجه دولت آنکارا است. بنابراین، به نظر می‌رسد اردوغان در جریان دیدار با محمد بن سلمان، راهکارهای تقویت همکاری‌های دو طرف در سوریه به منظور مقابله با دولت بشار اسد را مورد بحث و بررسی قرار داده باشد.

از سوی دیگر، دولت ترکیه اخیراً با یورش نظامی به شمال سوریه به بهانه مبارزه با داعش، جنگ شدیدی را علیه نیروهای دمکراتیک کرد سوری به راه انداخته است. پرواضح است که نیروهای نظامی ترکیه به منظور سرکوب کردها در ساحل رود فرات به حمایت‌های برخی کشورهای عربی احتیاج دارد. به همین دلیل، اردوغان در حال حاضر روی سعودیها برای ضربه وارد کردن بیش از پیش به کردها در شمال سوریه حساب ویژه‌ای باز کرده و این مسأله‌ای است که دو طرف بدون شک درباره آن در دیدار اخیر خود در چین گفتگو

کرده اند.

علاوه بر این، منافع اقتصادی ترکیه از روابط دوجانبه با عربستان، مسأله ای نیست که دولت آنکارا به سادگی از کنار آن عبور کند. ترکیه همواره تلاش کرده و می کند تا سرمایه های عربستان سعودی در بانک های خود را به هر طریق ممکن حفظ کند. اهمیت منافع و مصالح اقتصادی ناشی از ارتباط با عربستان سعودی، برای آنکارا به حدی است که به نظر می رسد اردوغان در دیدار با محمد بن سلمان در چین، تضمین های لازم در خصوص عدم خدشه وارد شدن به همگرایی آنکارا و ریاض در تحولات منطقه را به وی داده است.